

Slutrapport

Projekt utebliven etablering

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund till projektet	3
Projektets syfte	3
Parter och resurser i projektet	4
Läsguide	4
Kartläggningsmetod	5
Resultat av kartläggningar – utgångsläge	6
Metod för att arbeta fram förslag	7
Projektets förslag	8
Vad hände med förslagen?	9
Utfall i relation till projektets syften	11
Andra effekter av projektet	12
Framgångsfaktorer, hinder och lärdomar	12
”Stafettpinor”	15
Avbrott och samverkan – en utblick	16

Inledning

Denna skrift är en slutrapport av det FINSAM-finansierade projektet *Utebliven etablerings* arbete. Projektet tog sitt avstamp i en problembeskrivning där alltför få med utländsk bakgrund lyckas etablera sig på arbetsmarknaden i Malmö. Språket sågs som en central del i detta, och därför gick Komvux Malmö SFI, Arbetsförmedlingen i Malmö och Arbetsmarknadsavdelningen i Malmö stad samman för att hitta vägar framåt. En styrgrupp formerades och två samordnare anställdes. Projektet syftade till att fler skulle hitta till SFI, fler skulle fullfölja sina SFI-studier och att samverkan kring individer i SFI skulle fungera bättre. Utgångsläget undersöktes, och med hjälp av medarbetare i de olika organisationerna arbetades ett antal förslag fram på förbättringar i organisationerna av vilka några genomfördes och andra inte. Resultatet visar att ungefär lika många ansöker till SFI under hela projekttiden, att antalet avbrott inte minskat drastiskt men att samverkan har förbättrats. Med blicken ut mot samhället i övrigt kan man se att stora förändringar är på gång som kommer att påverka såväl avbrotten från SFI, som förutsättningarna för samverkan runt SFI-elever.

Bakgrund till projektet

I ansökan till projektet *Utebliven etablering* (Projektansökan, 2021) beskrivs "utanförskapet i Malmö" som ett problem som särskilt drabbar utlandsfödda personer som saknar förankring på arbetsmarknaden, och som på grund av bristande kunskaper i svenska, har svårt att tillgodogöra sig arbetsmarknadsinsatser och andra aktiviteter som skulle kunna leda till jobb och självförsörjning. Tillgodogörandet av det svenska språket beskrivs som en central del i etableringsprocessen, men som försvåras eller förhindras av ett antal olika anledningar:

- Individer studerar inte på SFI trots att de inte har de grundläggande kunskaper i svenska, som utbildningen syftar till att ge.
- Individer som inte har den språknivå som utbildningen syftar till att ge, avbryter sina studier innan de har uppnått denna nivå.
- Aktörer som planerar individers språk- och arbetsmarknadsinsatser samordnar inte sina planeringar i tillräcklig grad.
- Många individer saknar kunskap om hur det svenska vårdsystemet fungerar, vilket kan leda till att ohälsa inte utreds vilket i sin tur kan fördröja etableringsprocessen.

Initiativtagarna till projektet såg ett behov av att samverka för att tillsammans hitta lösningar som kunde underlätta för fler Malmöbor att, med språkinläring i centrum, ta sig närmare jobb, vidare utbildning och självförsörjning.

Projektets syfte

Som projektets namn "Utebliven etablering" antyder, syftar projektet i ett längre perspektiv till att underlätta etableringen för andraspråkstalare i Malmö. Inom projektet har detta brutits ner i fyra underordnade syften enligt nedan.

Projektets huvudsyften har varit:

1. Att fler individer skulle hitta till och påbörja SFI
2. Att innevarande SFI-elever skulle fullfölja sina studier i högre utsträckning

Mot bakgrund av detta har projektet dessutom syftat till:

3. Att samverkan kring SFI-studier skulle förbättras
4. Att, genom vägledning på modersmål, förbättra SFI-elevens kunskap om hälsofrågor

Projektets fokus har legat på att utveckla och förbättra rutiner och arbetssätt kring personer i behov av SFI-studier, och höja kunskapen inom de respektive verksamheterna, i relation till projektets syften. Projektets insatser har därför i första hand riktat sig till yrkesverksamma inom de samverkande organisationerna, och andra relevanta verksamheter som identifierats längs vägen. Målet med detta har givetvis varit att förbättra situationen för enskilda Malmöbor, men inom projektet har dessa varit en sekundär målgrupp.

Parter och resurser i projektet

De organisationer som har medverkat i projektet är Arbetsförmedlingen Malmö, Arbetsmarknadsavdelningen i Malmö stad och Komvux Malmö SFI. FINSAM har finansierat projektets samtliga utgifter, med den största budgetposten löner till två samordnartjänster: en på heltid, och en med en omfattning på 80%. Komvux Malmö SFI har stått som projektägare och arbetsgivare. Arbetsmarknadsavdelningen och Arbetsförmedlingen har, utöver representation i styrgruppen, bistått med att frigöra tid hos medarbetare för att delta i arbetsgrupper, workshops och andra aktiviteter som har anordnats genom projektet.

Från början var även Region Skåne med som samverkande part. Deras roll skulle vara att bistå med information och fortbildning till personal på Komvux SFI gällande det svenska vårdsystemet. Detta mål avskrevs dock tidigt i projektet, och Region Skåne föll därmed bort som samverkanspart.

Läsguide

Denna rapport avser i någon mån efterlikna den arbetsprocess som projektet självt har haft. Projektets två största block har utgjort kartläggning och utarbetande av förslag.

Kartläggningsfasen beskrivs i rapporten under rubriken *Kartläggningsmetod*. Resultatet för kartläggningen kan ses som både avslutningen av kartläggningsfasen som början av förslagsfasen; resultatet är själva utgångsläget för förslagsfasen. Kapitlet *Resultat av kartläggningar – utgångsläge* syftar därför till att framhålla *båda* dessa aspekter.

Det andra stora blocket i projektet var alltså utarbetande av förslag. Metoden för detta arbete beskrivs under *Metod för att arbeta fram förslag*. Förslagen kan sedan följas i rapporten under *Projektets förslag* – där dessa presenteras – och vidare till *Vad händer med förslagen?* som avser att besvara just denna fråga.

Efter att projektets två stora block har behandlats, återknyter rapporten till projektets syften. I *Utfall i relation till projektets syften* behandlas i vilken mån projektets syften uppfylldes – det vill säga om fler idag hittar till SFI, om fler fullföljer sina studier och om samverkan har förbättrats. I anslutning till detta presenteras också *Andra effekter av projektet*, vilket helt enkelt är positiva "bieffekter" av projektet som antingen inte tydligt kan knytas till något av projektets syften eller inte kan följas upp på något systematiskt sätt.

Rapportens avslutande kapitel syftar till att rikta blicken inåt, utåt och framåt. Under *Framgångsfaktorer, hinder och lärdomar* kan läsaren fördjupa sig i vad som har främjat projektets arbete och vad som har utgjort utmaningar – samt vad kommande projekt kan lära sig av detta. Under "*Stafettpinnar*" beskrivs var andra behöver ta vid för att fånga upp projektets frågor. Sist görs en utblick – mot samhällsutvecklingen, aktuella reformer och vad som kan tänkas hända med projektets frågor i det större sammanhanget.

Kartläggningsmetod

För att uppfylla projektets syften behövde utgångsläget kartläggas. Kartläggningsarbetet tog sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Vilka personer har behov av att studera SFI, men gör det inte idag?
- Varför fullföljer somliga SFI-elever inte sina studier?
- Hur ser den befintliga samverkan runt SFI-studier ut?

För att göra en kartläggning utifrån den första frågeställningen sökte projektet kontakt med aktörer som kunde antas möta personer, som har behov av SFI-studier, men som inte har i sitt uppdrag att anvisa till SFI. Med andra ord gjordes ett försök att få syn på de individer som annars är "osynliga för systemet"; dessa individer är alltså inte på Arbetsförmedlingen och inte på Socialtjänsten. De aktörer som projektet sökte kontakt med var Familjecentralerna i Malmö, Yalla-lotsar, Uppsök Ung Malmö, Malmö stads integrationscenter, samhällsorienteringsverksamheten inom Malmö stad, Malmö stads allaktivitetshus, RFSL Newcomers samt fem idéburna verksamheter. Familjecentralerna i Malmö innefattar BVC, MVC, öppen förskola och föräldrarådgivning. Yalla-lotsar är en del av det sociala företaget Yalla-trappan. Uppsök Ung Malmö är Arbetsmarknadsavdelningens uppsökande verksamhet för unga vuxna. Allaktivitetshus är organiserade under kulturförvaltningen och de samarbetar med ett antal av stadens grundskolor och erbjuder aktiviteter för barn och vuxna i skolans lokaler, utanför skol- och arbetstid. Genom möten med dessa aktörer växte bilden av behoven för potentiella SFI-elever fram. Resultatet sammanställdes dock inte i rapportform.

För att ta reda på vilka de elever är som inte fullföljer sina studier tog projektet hjälp av två arbetsmarknadsanställda på Komvux SFI. Dessa båda personer behärskade gemensamt svenska, engelska, arabiska och somaliska. Ett strukturerat intervjuformulär utformades och de arbetsmarknadsanställda ringde sedan alla som avbrutit sina studier under oktober månad 2021 (drygt 400 personer). De fick tag på 183 av dessa. Frågan ställdes också, i dessa samtal, om individerna kunde tänka sig att ställa upp på en fördjupande intervju: 45 sådana intervjuer genomfördes. Vidare utarbetades ett strukturerat formulär för att prata med innevarande elever om varför de *inte* avbryter sina studier.

211 sådana intervjuer genomfördes. Som komplement till elevintervjuerna genomfördes 25 samtal i fokusgrupp med olika personalgrupper på Komvux SFI, och statistik inhämtades från gymnasie-och vuxenutbildningsförvaltningen. Resultatet av detta underlag sammanställdes i en rapport (Lundkvist, 2022), men utöver rapporten har frågor kring avbrott också aktualiserats genom att elever och lärare löpande har tagit kontakt med projektet med sina frågeställningar.

För att ta reda på hur den befintliga samverkan kring SFI-studier fungerade, genomfördes ett antal intervjuer och fokusgrupper med anställda inom Arbetsförmedlingen (AF), Arbetsmarknadsavdelningen (AMA) och Socialtjänstens enhet för ekonomiskt bistånd och boende (EBB). Samtliga av de intervjuade arbetade operativt och individnära gentemot SFI-elever på olika sätt. Frågorna som ställdes till medarbetare handlade om hur arbetet som sker runt SFI-studier såg ut, och i vilken grad de berörda verksamheterna samverkade kring att upprätta planeringar för personer som var i SFI-studier, eller som bedömdes vara i behov av SFI-studier. Intervjuer gjordes även med ett mindre antal SFI-elever. Dessa fick frågor om hur de upplevde att samordningen mellan olika myndigheters planeringar hade fungerat och hur de upplevde kontakten med myndigheter, kopplat till studier och sysselsättning. Resultatet sammanställdes i en rapport (Mächs, 2022). Utöver detta hölls två halvdagars workshop med temat "Professionell samverkan runt SFI-studier", där representanter från AF, AMA, Socialtjänsten ekonomiskt bistånd, Komvux SFI, två folkhögskolor (SFI-verksamhet), samt tre idéburna verksamheter, deltog och diskuterade möjligheter och utmaningar kring samverkan runt SFI-studier.

Resultat av kartläggningar – utgångsläge

Som underlag för behovet av samverkan kring individer som inte är i SFI-studier men har behov av det, har projektet utgått från följande kartläggningsresultat:

- Att det finns stora kunskapsluckor gällande möjligheterna till att studera på SFI, både hos individer som är i behov av SFI-undervisning, och hos de professionella som möter målgruppen, till exempel på BVC och öppna förskolan.
- Att det finns en uppsjö anledningar till att individer inte påbörjar SFI-studier, lika många anledningar som det finns individer.
- Att det är viktigt att prata med individer och möta dem "där de står" och befinna sig på platser där de är.
- Att vissa grupper av individer upplevs ha svårare att "hitta till", eller "vara kvar i" SFI-studier. Här nämns till exempel kvinnor som lever i en hederskontext, kvinnor med flera barn, unga och äldre. Här nämns även HBTQI-personer.

Som underlag för avbrott, har projektet utgått från följande kartläggningsresultat:

- Att fler elever än vad som tidigare var känt avbryter sina studier på grund av jobb (49%) och sjukdom (11%).
- Att relativt få elever ser sitt avbrott som något definitivt, utan snarare något som ingår i deras SFI-resa mot att så småningom avsluta studierna.
- Att drivkrafter till studier ofta är jobb eller att klara sig på egen hand.
- Att lärarna ser behov av att förbättra rutinerna kring avbrott på Komvux Malmö SFI.

- Att många avbrott sker från nybörjarkurserna 2B och 3C och att flera personal-kategorier ser en förbättrad introduktion på SFI som en framgångsfaktor.
- Att elevers tillgång till och finansiering av förskola kan vara avgörande för elevers närvaro på SFI – vilket i förlängningen kan påverka avbrott.

Som underlag för behovet av samverkan kring individer som är i SFI-studier, har projektet utgått från följande kartläggningsresultat:

- Att AF, AMA och EBB ofta har svårt att få inblick i individers SFI-studier, och att detta gör det svårt att göra en adekvat planering. Särskilt problematiskt är det när progressionen hos en SFI-elev bedöms vara långsam och andra insatser skulle kunna vara aktuella, men dessa uteblir på grund av att verksamheterna saknar information.
- Att det saknas rutiner för utbyte av sekretessbelagd information mellan berörda verksamheter.
- Att det saknas rutiner för att samverka kring individer, när det finns misstanke om att inlärningssvårigheter föreligger.
- Att det råder brist på språkutvecklande aktiviteter som kan kombineras med SFI-studier.
- Att det skulle behövas större möjlighet till sammanhållna dagar för SFI-elever, det vill säga aktiviteter som ges på samma plats under hela dagen.
- Att det kan finnas behov av mer undervisning för vissa grupper.
- Att det finns ett behov av kunskapshöjande insatser genom vilka de olika verksamheterna kan få information om varandras arbete.
- Att det skulle behövas ett forum för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan berörda verksamheter.

Utöver projektets syften uppmärksammades följande:

- Att det kan behövas en ökad samverkan kring individer som *inte* avbryter sina studier, men som blir kvar i SFI-studier väldigt länge.
- Att det finns ett behov av att förbättra genomströmningen hos elever med kort studiebakgrund.
- Att det finns ett behov av kunskap om språk och språkutveckling i fler organisationer än Komvux SFI för att bättre kunna möta målgruppen andraspråkstalar.
- Att många personer som saknar grundläggande kunskaper i svenska, har en felaktig uppfattning om socialtjänsten och dess arbetssätt och att många därför undviker att ta kontakt med socialtjänsten.

Metod för att arbeta fram förslag

Nästa steg i projektets arbete var att arbeta fram konkreta förbättringsförslag som skulle vara möjliga att implementera i verksamheterna utan några betydande tillskott av resurser.

För att arbeta vidare med de insikter och identifierade utmaningar som framkommit kring hur trösklarna till SFI kan sänkas för de individer som tenderar att inte hitta dit, togs förslag fram genom fördjupade samtal med familjecentraler, Allaktivitetshus och RFSL Newcomers.

Utifrån kartläggningsunderlaget om avbrott tillsattes två arbetsgrupper på Komvux SFI. Den ena gruppen omfattade flera yrkeskategorier på skolan: lärare med olika inriktning, speciallärare, administratör och studie- och yrkesvägledare. Gruppen arbetade med att tillsammans utarbeta rutiner vid avbrott som skulle fungera för olika typer av elever och professioner. Den andra gruppen bestod av lärare med olika inriktning. Denna grupp arbetade fram förslag på hur introduktionen skulle kunna förbättras mot bakgrund av att flest avbrott sker från nybörjarkurser. Ett arbete gjordes också tillsammans med några av Komvux SFI:s befintliga arbetslag. Detta arbete bestod i att ta fram ett gemensamt introduktionsmaterial för elever. Arbetet från de båda arbetsgrupperna och från arbetslagens arbete överlämnades till ledningen på Komvux SFI.

Utifrån kartläggningsunderlaget om samverkan tillsattes en verksamhetsöverskridande arbetsgrupp med arbetsförmedlare, arbetsmarknadssekreterare, socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd, SFI-lärare, specialpedagog och studie- och yrkesvägledare. Denna grupp arbetade fram förslag på hur den operativa samverkan kring individer kunde förbättras mellan de berörda verksamheterna. Vidare tillsattes ytterligare en arbetsgrupp med representanter från Komvux SFI och Arbetsmarknadsavdelningen i Malmö stad, för att arbeta fram en rutin som berörde dessa två verksamheter specifikt. Arbetet från båda grupperna presenterades för projektets styrgrupp.

Projektets förslag

Med utgångspunkt i det som framkommit genom arbetsgruppernas arbete, och i dialog med berörda aktörer, tog projektet fram ett antal förslag kopplade till de olika syftena.

För att få fler individer att hitta till SFI:

- Att erbjuda svenskundervisning på allaktivitetshus, RFSL Newcomers och fler familjecentraler
- Att tillsätta ytterligare en tjänst som skulle arbeta med utåtriktad SFI-undervisning enligt ovan
- Att erbjuda studie- och yrkesvägledning på familjecentraler genom regelbunden platsnärvaro

För att få fler elever att slutföra sina SFI-studier:

- Att införa skriftliga rutiner vid avbrott på Komvux SFI
- Att införa ett gemensamt introduktionsmaterial för elever på Komvux SFI
- Att införa introduktionsgrupper på Komvux SFI
- Att införa en struktur för elevinflytande på Komvux SFI
- Att införa heldagsstudier (förmiddag och eftermiddag) som alternativ för elever med kort studiebakgrund
- Att, i samråd med förskoleförvaltningen, ta fram ett skriftligt intyg som förtydligar rätten till 30 timmar barnomsorg per vecka vid SFI-studier

För att förbättra samverkan runt SFI-studier:

- Att ansluta Komvux SFI till det samverkansforum som vid tidpunkten redan fanns upprättat mellan Malmö stad och Arbetsförmedlingen i Malmö

- Att utarbeta rutiner på Komvux SFI för kontakt med externa aktörer gällande individärenden
- Att utarbeta rutiner på Komvux SFI för att utbyta sekretessbelagd information
- Att utarbeta ett handläggarstöd riktat till arbetsmarknadssekreterare på AMA för uppföljning av SFI-studier
- Att anordna kontinuerliga informationsträffar med information om de olika verksamheternas arbete

För att förbättra genomströmningen för elever med kort studiebakgrund:

- Att införa möjligheten till hela dagars SFI-studier på Komvux SFI för elever på studieväg 1 och 2, med särskilt fokus på repetition och inlärningsstrategier

För att höja medvetenheten om språkets roll vid annan sysselsättning än SFI-studier:

- Att anordna en föreläsningdag på temat *språkutveckling i arbetslivet*

För att bemöta SFI-elevers oro inför socialtjänsten:

- Att inleda samarbete mellan Komvux SFI och Malmö stads projekt "Dialog med socialtjänsten"

Vad hände med förslagen?

I slutskedet av projektet är det i viss mån möjligt att uttala sig om vad som har hänt med projektets förslag. Det är dock viktigt att framhålla att de processer som projektet har satt i gång inte avstannar tvärt bara för att projektets slutdatum har passerats. Förslag som nedan inte ser ut att ha lett till något resultat kan därför mycket väl göra detta efter projektslut. Redovisningen nedan ska alltså inte ses som huggen i sten; arbetet fortsätter.

Vad hände med förslagen om att fler ska hitta till SFI?

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutade 2023-09-01 att tillsätta en tjänst som skulle arbeta med så kallad "utåtriktad SFI", det vill säga SFI på annan plats än i Komvux lokaler (på allaktivitetshus, RFSL Newcomers och fler öppna förskolor). Nämnden avsatte dock inga medel för denna tjänst, och Komvux SFI beslutade då att inte tillsätta tjänsten.
- En studie- och yrkesvägledare på SFI-anmälan har under projektiden haft möjlighet att ge vägledning på familjecentraler. Det finns inget beslut på vare sig att detta ska fortsätta eller upphöra.

Vad hände med förslagen om att fler elever ska slutföra sina SFI-studier?

- Nya rutiner för studieavbrott från Komvux SFI föreslogs under hösten 2022. I skrivande stund har rutinerna ännu inte antagits, men de kommer att presenteras på APT 2024-05-22 och därefter antas.
- Ett nytt material för gemensam introduktion på SFI presenterades på APT 230927. Några åsikter om materialet framfördes på APT. Det justerades och antogs därefter. Materialet ska nu delas ut till alla nya elever på Komvux SFI.
- Efter test med introduktionsgrupper på SFI under hösten 2023 beslutades att inte gå vidare med satsningen, då den ansågs vara för dyr med det upplägg som testades.

- Beslut togs om en ny struktur för elevinflytande, och den presenterades därefter för personal på APT den 6 december 2023. Rutinen har i skrivande stund testats vid ett tillfälle.
- Under hösten 2022 utformades ett intyg som påvisar rätten till minst 30 timmars barnomsorg i veckan för personer som studerar SFI med ordinarie studietakt, som SFI-elever kan visa upp för förskolor vid behov.

Vad hände med förslagen om att förbättra samverkan runt SFI-studier?

- Beslut togs i juni 2023, om att ansluta Komvux SFI som part i det forum för samverkan kring individer med behov av samordnat stöd, som sedan tidigare fanns uppbyggt inom ramen för den lokala överenskommelsen mellan AF och Malmö stad. Resurser till detta frigjordes i form av arbetstid från en av verksamhetens studie- och yrkesvägledare, som regelbundet bemannar forumet.
- Ett nytt stödmaterial för uppföljningen av SFI-studier, riktat till arbetsmarknadssekreterare, togs fram under hösten 2023. Syftet med stödet är att underlätta uppföljningen av deltagares resultat i SFI-studierna, med särskilt fokus på närvaro, progression och särskilda behov. Stödmaterialiet har presenterats för samtliga sektioner på AMA under våren 2024.
- En blankett för hävande av sekretess togs fram på Komvux SFI under våren 2023. Den har översatts till olika språk och finns också inläst på flera språk.
- Ett vägledningsmaterial riktat till lärare med regler och förhållningssätt vid kommunikation med andra verksamheter togs fram våren 2023.
- Tre informationsträffar anordnades under hösten 2022 för anställda på Komvux SFI, där representanter från Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen presenterade sina organisationer och uppdrag.
- Digitala presentationer om SFI-studier har anordnats regelbundet sedan hösten 2022, fyra till sex gånger per år. Presentationerna har hållits av förstelärare och SYV på Komvux SFI, och har vänt sig till anställda inom ASF och AF. Sedan hösten 2023 hålls presentationen tillsammans med AMA, som en del i ett seminarium på temat *studiemotiverande arbete och vuxenstudier*, och riktar sig till anställda inom ASF.

Vad hände med förslagen om att förbättra genomströmningen för elever med kort studiebakgrund?

- Beslut togs av ledningen på Komvux SFI, under våren 2023 om att erbjuda hela dagar på SFI på prov under hösten 2023 och under hela 2024, med ett begränsat antal studieplatser (50), för elever på studieväg 1 och 2. Insatsen har varit pågående, sedan oktober 2023, och ska följas upp i halvårsskiftet 2024. Under hösten och vintern var grupperna (en på förmiddagen och en på eftermiddagen) nästintill fulla, men under våren har de tappat elever och fyllnadsgraden har alltså varit lägre. Möjligheten till fortsatt finansiering efter 2024 är ännu osäker.

Vad hände med förslagen om att höja medvetenheten om språkets roll vid annan sysselsättning än SFI-studier?

- En så kallad "inspirationsdag" anordnades 2023-04-28 på temat *Breddad rekrytering och språkutveckling i arbetslivet*. Två föreläsare var inbjudna, och ett sextotal personer deltog.

Vad hände med förslagen om att bemöta elevers oro inför socialtjänsten?

- Ett pilotprojekt genomfördes våren 2024 där sex SFI-grupper på studieväg 1 deltog. Dialogsocioonomer från projektet "Dialog med socialtjänsten" kom vid två tillfällen till varje grupp, för att ge information och samtala med elever om socialtjänstens arbete i relation till barn och familjer. Ett material togs fram i samarbete mellan de berörda lärarna och dialogsocioonomerna, och detta användes i undervisningen. Samarbetet kommer att fortsätta under hösten 2024.

Utfall i relation till projektets syften

För att åskådliggöra målet om att fler skulle hitta en väg till SFI, kan man titta på huruvida antalet ansökningar till SFI har ökat eller minskat per vecka. Dessa har dock legat stabilt under projekttiden (2021:119, 2022:121, 2023:119). Då antalet innevarande elever idag är färre än 2021, skulle man dock – med visst fog – kunna argumentera för att något fler idag påbörjar studier – kanske för att projektet, via sina samtal med andra aktörer, lyckats nå ut till delvis nya grupper. Utan nya grupper av sökande hade det totala antalet sökande förmodligen snarare minskat – men huruvida detta kan kopplas till projektet eller ej går förstås inte att säga.

Intressant kan också vara att titta på hur många som faktiskt kommer till start efter att de har anmält sig. Också detta kan säga någonting om hur många som "hittar" till SFI – åtminstone om hur många som hittar hela vägen fram. Här är siffrorna tydligare, och de är per månad (2021:44, 2022:39, 2023:32). Siffrorna betecknar hur många som *inte* kom till start, vilket kan vara förvirrande, så de visar alltså att fler gör just detta: kommer till start. Orsaken är troligtvis en beteendeförändring hos personalen på Komvux SFI; fler än tidigare kontaktar elever innan de börjar för att hälsa välkommen och hjälpa till att byta till en studieform som passar bättre, om det skulle behövas. Här har projektets närvaro på skolan förmodligen spelat roll.

Det går egentligen inte att säga någonting om avbrott (exklusive "kom inte till start") i relation till projektet, då majoriteten av projekts förslag kring avbrott antingen ännu inte har genomförts eller inte kommer att genomföras alls. Antalet avbrott per månad har inte heller på något tydligt sätt minskat under projekttiden (2021:262, 2022:235, 2023:252). Gissningsvis finns dock även här en viss beteendeförändring hos personalen på Komvux SFI; fler elever blir sannolikt kontaktade eller hjälpta att byta studieform när de är på väg bort från studier – antalet avbrott har åtminstone inte ökat.

Det utfall gällande samverkan som lättast går att mäta i kvantitativa mått, är i vilken omfattning som samverkansforum har nyttjats under perioden som Komvux SFI har varit representerade där. Sammanlagt har 52 ärenden med koppling till SFI tagits upp i forumet, varav 30 kom från Komvux SFI och 22 kom från AF. Projektet har även genomfört en enkätundersökning på Komvux SFI, med frågor om hur pedagoger upplever kontakten med andra verksamheter gällande elevärenden. Enkäten skickades ut till alla tillsvidareanställda pedagoger på Komvux SFI i maj 2024, och 25 av dessa (en fjärdedel) svarade. I enkäten svarar cirka två tredjedelar av pedagogerna att de har använt, eller funderat på att använda sig av samverkansforum för att lyfta elevärenden.

Andra effekter av projektet

Det finns effekter av projektet som inte är lika uppföljningsbara som förslag som antingen har genomförts eller inte – eller hurvida siffror visar på det ena eller det andra. Dit hör det att "sätta frågor på agendan" samt att kultur och beteenden i organisationerna tycks ha påverkats av projektet. Man kan också nämna att människor, genom projektet, har fått träffa varandra och genom detta bygga broar och relationer – relationer som i bästa fall kan ligga till grund för ytterligare samverkan framöver.

Komvux SFI har under projektiden, bland annat som en följd av projektets arbete, blivit mer synligt och närvarande i flertalet olika samverkanssammanhang. Projektet kan sägas ha bidragit till att såväl Komvux SFI har öppnat upp sig mot andra verksamheter som att dessa, i sin tur, har börjat efterfråga information och kompetens som finns inom Komvux SFI. Vi arbetar alla med samma individer, och projektet har höjt medvetenheten om att vi måste prata med varandra för att dessa individer inte ska falla mellan stolarna.

Att språk många gånger är en förutsättning för att kunna ta till sig av arbetsmarknadsinsatser eller gå vidare till jobb upplever vi har blivit mer framträdande inom AF Malmö och ASF. Lärare berättar att de allt oftare blivit kontaktade av handläggare som vill rådgöra om ifall en viss insats är gynnsam för språkutvecklingen i ett visst läge.

Slutligen har projektet hjälpt till med att öppna upp för ökad kontakt och dialog mellan ASF och de folkhögskolor i Malmö som erbjuder SFI. Det har längs med projektets gång uppstått mycket frågor kring folkhögskolornas arbetssätt kontra den SFI som bedrivs i kommunal regi. Projektet har kunnat vara behjälpligt med att hänvisa frågor rätt, och bygga broar mellan folkhögskolorna och berörda medarbetare inom ASF. Folkhögskolorna har också, i mån av tid och intresse, tagit del av projektets arbete, genom att komma på föreläsningar, delta i workshops och ge feedback på materialet som tagits fram genom projektet. På så sätt kan projektets arbete, trots att det fokuserat på och utgått ifrån Komvux SFI:s verksamhet, även sägas ha spillt över på folkhögskolornas förutsättningar för samverkan.

Framgångsfaktorer, hinder och lärdomar

En av de främsta framgångsfaktorerna i projektet har varit tiden – att projektet haft tre år till sitt förfogande. Detta har gjort det möjligt att lägga generöst med tid, både på ett omfattande kartläggningsarbete, och på processen att ta fram förslag. Tiden har också varit en viktig aspekt eftersom projektets förslag och insatser främst riktats mot stora organisationer, där det ibland kan krävas handpåläggningar i flera led innan ett förslag kan beslutas och förankras. Det kan också ta lång tid för förändringar att få genomslag i alla delar av en stor verksamhet, även efter att beslut fattats. Av detta kan lärdomen dras att tre år är en gynnsam tidsram, om inte för alla projekt, så åtminstone för sådana som involverar stora organisationer. En annan lärdom är att förändring tar tid och att det kräver tålamod, lagom ihärdighet, och en "skynda långsamt-mentalitet".

Möjligheten att involvera medarbetare som arbetar verksamhetsnära, i flera led av projektets arbete, har varit en av projektets stora styrkor. Att utgå ifrån det dagliga och individuella arbetet i verksamheterna för att ta fram förslag på förbättringsåtgärder, har varit avgörande för att få till förändringar som är förankrade i den verklighet som medarbetare har att förhålla sig till. Genom att djupdyka i de ibland mest självklara och all dagliga rutinerna och arbetssätten, kan man få syn på friktioner och samarbetshinder mellan och inom verksamheter, som inte alltid blir synliga i övergripande uppdragsbeskrivningar och styrdokument. I detta arbete har projektet haft stor hjälp av en engagerad och stöttande styrgrupp, som givit stor frihet till att göra anspråk på medarbetares tid och engagemang för deltagande i arbetsgrupper, intervjuer, workshops och så vidare. Arbetet hade givetvis inte heller varit möjligt utan medarbetarnas egna stora engagemang och driv.

Ännu en positiv aspekt med att arbeta nära medarbetare i de samverkande organisationerna, har varit att kontakter på ett naturligt sätt har knutits till "nyckelpersoner" i de olika verksamheterna. Det har kunnat handla om personer som i sin yrkesroll har en samordnande eller koordinerande funktion, eller som genom erfarenhet och engagemang besitter kunskaper som varit värdefulla för projektet. Detta har gett upphov till en löpande kontakt mellan projektet och ordinarie verksamheter, vilket har varit hjälpsamt både i arbetet med att sprida information i verksamheterna, att förankra nya arbetssätt och att kontinuerligt stämma av kring förslag som projektet kommit med och ta emot input och kommentarer. Dessa personer har också blivit en sorts naturliga ambassadörer för projektets frågor, och kan förhoppningsvis fortsätta att vara det även efter att projektet tar slut.

Något som projektet kunnat dra stor nytta av är att det i Malmö finns en väl utvecklad lokal överenskommelse mellan staden och Arbetsförmedlingen. Projektet har kunnat lyfta flera av sina frågeställningar och förslag i de chefsgrupper som finns uppbyggda utifrån specifika samverkansområden inom ramen för överenskommelsen. Dessa grupper har tjänat som viktiga arenor, eller ytor, att fästa projektets frågor på – särskilt viktigt för att ge chans till att hålla dem levande även efter projektets slut.

En annan viktig framgångsfaktor har varit att det funnits två samordnare anställda under hela projekttiden. Det har varit en styrka att kunna samarbeta kring frågor och arbetsuppgifter, och har gjort att arbetet har kunnat flyta på effektivt även under mer intensiva perioder av projektet.

FINSAM har genom hela projekttiden varit ett ovärderligt stöd genom att ge vägledning i löpande arbetsprocesser, och genom att vara lyhörda inför projektets behov. Någon gång i mitten av projekttiden fick projektet, med stötning av FINSAM, handledning av en organisationspsykolog med lång erfarenhet av processhandledning. Detta var mot bakgrund av att det på flera fronter upplevdes som att arbetet "kört fast" och att det var svårt att komma vidare med centrala frågor. Handledningen fortlöpte under ett halvårs tid, och båda samordnarna i projektet upplevde att detta bidrog med såväl nya förhållningssätt som handfasta tips i arbetet, som hjälpte projektet att komma vidare från det "låsta läget".

Utöver detta har projektet haft stor hjälp av en stöttande styrgrupp, där medlemmarna varit generösa med både tid och engagemang. Styrgruppsmöten har hållits regelbundet

cirka var sjätte vecka, vilket har varit en lagom frekvens för att hålla diskussionerna om projektets frågor aktiva och levande.

Ytterligare en framgångsfaktor är de stående kontakter som projektet har haft med andra kommuner i Sverige som arbetar med liknande frågor och/eller projekt. Det har givit både nya idéer och infallsvinklar, och mod att driva på i förändringar som kan verka svåra att genomföra innan praktisk erfarenhet finns.

Vid projektets uppstart fanns mycket få kartläggningar där man faktiskt frågar SFI-elever om deras upplevelser av sin vardag. Varför avbryter SFI-elever sina studier? Varför inte fråga dem? Detta var vad projektet tog sig för, och det visade sig också vara framgångsrikt på så sätt att det gav ett bra underlag för det fortsatta arbetet – utöver det faktum att det helt enkelt är viktigt i sig att lyssna på dem som sitter på förstahandserfarenhet.

En utmaning som projektet hade från start var att projektet, från ett samordnarperspektiv, inte verkade vara helt förankrat i projektägarens ledningsgrupp, det vill säga på Komvux SFI. Glappet mellan projektets arbete och förankringen i ledningsgruppen tycktes också öka allteftersom projektet fortskred. Det var svårt att lägga grunden till en kommunikation med ledningsgruppen i sin helhet, och det var svårt att förstå vilken information som gick fram och inte. Ibland kunde detta leda till att förslag som projektet förutsatt var förankrade i ledningsgruppen, inte alls var kända för dem, eller att förslagen visade sig vara ifrågasatta men att detta inte hade kommit projektet till känna. Det hade underlättat med en mer transparent kommunikation, och om samtliga i ledningen skulle ha varit insatta i projektet, särskilt eftersom de stod som ägare till detsamma. Detta kan i bästa fall tjäna som en lärdom inför framtiden och kommande projekt.

En grundbult i projektets metod för såväl kartläggning som att ta fram förslag har varit att involvera medarbetare som arbetar nära verksamheten och i tät kontakt med deltagare/klienter/sökande/elever, samt att samla in synpunkter och erfarenheter från SFI-elever. Det blev ganska snart tydligt att det hos projektägaren inte sedan tidigare fanns någon uppbyggd struktur för att arbeta med verksamhetsutveckling på detta sätt, åtminstone inte i relation till projekt. Ibland kunde detta leda till något som skulle kunna beskrivas som en kulturkrock mellan projektet (dess samordnare) och projektägaren. En lärdom till kommande projekt kan vara vikten av att diskutera och förankra arbetsmetoden med projektägaren innan arbetet påbörjas.

En brist i projektets struktur, som går att identifiera i efterhand, är att det inte fanns någon representant från avdelningen för ekonomiskt bistånd och boende i projektets styrgrupp. Även om det fanns goda kontakter och ingångar till avdelningen, och att projektet fick en kontaktperson där, saknades det ibland ett direkt "socialtjänstperspektiv" i dialogen med styrgruppen. Ett sådant perspektiv hade med stor sannolikhet gynnat och underlättat flera av projektets processer, och en lärdom till andra projekt kan vara att representationen i styrgruppen är oerhört viktig. Överlag var det en utmaning att arbeta gentemot tre enorma organisationer, då det innebär relativt långa kontaktvägar till berörda ledningsgrupper. Utifrån denna förutsättning var det dock, som tidigare nämnts, en stor hjälp att ha en engagerad och aktiv styrgrupp.

Ytterligare en följd av att arbeta gentemot stora organisationer, var att det kunde vara svårt att nå ut med information på ett effektivt sätt, och att verkligen få den att gå fram. Tydligast blev detta kanske med insatsen "Utökad studiedag" som till stor del var beroende av att medarbetare inom AMA och AF anvisade sina deltagare/sökande till kursen. Trots försök med att nå ut med information genom digitala informationsträffar, genom e-postutskick och via chefer i de respektive verksamheterna, så har antalet ansökningar som kommit från handläggare i andra verksamheter legat på en relativt låg nivå. (Flest ansökningar har kommit via elevers lärare eller på elevers eget initiativ.) Det låga söktrycket utifrån berodde dock inte enbart på informationsbrist, utan också på att det visade sig att insatsen i normalfallet inte var kompatibel med AF:s regelverk inom garantiprogrammen, vilket försvårade för många elever att delta i insatsen. Att detta problem uppdagades sent i processen, kan möjligtvis också ses som en följd av att det tar längre tid att nå fram med information, och få återkoppling, i stora verksamheter med många inblandade.

Vidare har förändringar i organisationen Komvux SFI, delvis beroende på budgetnedskärningar och ett pressat ekonomiskt läge, lett till att resurser som tidigare kan antas ha haft en avbrottsförebyggande effekt, lagts ned eller tagits bort. Hit hör resurser som studiehandledning på modersmålet, behovsanpassad SFI och Avanti. Utöver detta har en prioritering gjorts i verksamhetsutvecklingen, på att arbeta för en snabbare genomströmning i SFI, och större andel godkända betyg inom tiden som organisationens riktvärden anger. Detta sammantaget kan väntas leda till att fler elever skrivs ut från SFI på skolans initiativ, bland annat på grund av att incitamentet för att hålla elever kvar i studier minskar. Att minska antalet avbrott från SFI har på grund av målsträngseln också nedprioriterats sedan projektets start.

Utöver detta får det bortfall av extra tillsatta medel för en extra heltidstjänst som skulle arbeta med utåtriktad svenskundervisning, som projektet föreslagit, räknas som ett hinder för att nå målet med att nå fram till fler personer som är i behov av SFI studier, och underlätta för dem att påbörja ordinarie studier.

"Stafettpinnar"

Projektet tar slut, men dess frågeställningar är fortfarande aktuella. Ett sätt att bygga vidare på projektet kan vara att utgå från utfallet av projektets förslag samt på de andra effekter som projektet har haft med sig.

För individer som över huvud taget inte kommer in i SFI-studier kan man arbeta för att behålla uppdraget för den studie- och yrkesvägledare som idag utövar sin profession på familjecentraler. Vad gäller den tjänst som aldrig tillsattes kan man tänka sig att man framöver ser över andra möjligheter att finansiera tjänsten. Här är det också viktigt att "hålla i" de relationer som byggts mellan Komvux SFI och allaktivitetshuset, RFSL Newcomers samt familjecentralerna, så att detta inte behöver göras på nytt om tjänsten framöver kan finansieras och tillsättas.

Vad gäller avbrott från Komvux SFI är det viktigt att fortsätta samla in åsikter från elever för att hålla kunskapen om bland annat studieavbrott vid liv. Beslutet om att ha en struktur

för elevinflytande på Komvux SFI behöver därför bli en del av verksamheten och rutinen som utarbetades för att samla in elevåsikter behöver hållas vid liv. Det behövs också ett slutgiltigt beslut om att sätta de rutiner vid studieavbrott som utarbetats inom projektet. Vad gäller startgrupper kan den dokumentation som projektet arbetat fram kring dessa ligga till grund för andra typer av tidiga insatser som kan förebygga avbrott. Det kan vara värt att nämna att Skolverket (2024) inte ser tendensen med avbrott från nybörjarkurser på nationell nivå; detta är alltså ett lokalt problem som behöver behandlas med lokala lösningar – och här kan nämnd dokumentation vara till hjälp.

Gällande samverkan har det genom projektet blivit tydligt att även om olika verksamheter kan vara överens om vikten av samverkan, så uppstår det ständigt krockar mellan verksamheters arbetssätt, regelverk och rutiner – större eller mindre. I politiskt styrda organisationer och en snabbt föränderlig omvärld, kan nya prioriteringar och uppdrag dessutom göra att det uppstår förändringar och förskjutningar kring samverkansfrågor som kan vara svåra att förutse. Det är därför viktigt att det finns fortsatt utrymme för att uppmärksamma de svårigheter som uppstår i samverkan kring SFI-studier, när de uppstår, och föra dialog kring hur verksamheterna tillsammans kan möta dem. Det är viktigt att samtal kan föras på olika nivåer, såväl på ett strukturellt och övergripande plan, som kring frågor som är direkt kopplade till det dagliga och verksamhetsnära arbetet. Förhoppningsvis kan de samverkansstrukturer som redan finns på plats, framför allt de lokala överenskommelserna och samverkansforum, tjäna som arenor som både kan fånga upp och bemöta svårigheter och utmaningar som framöver kan komma att uppstå. Det är dock viktigt att det finns en samordning av frågorna som är kopplade till SFI-studier.

Det kan låta som en kliché, men när det kommer till att bygga vidare på de effekter av projektet som är mindre uppföljningsbara gäller det att *vårda relationer*. Det har under projektets gång blivit tydligt att när medarbetare från olika verksamheter möts och får möjlighet att diskutera sitt dagliga arbete kring gemensamma frågor och individer, så leder detta till mycket konstruktiva och kunskapsgenererande samtal och diskussioner – och framför allt blir det en konkret påminnelse om *varför* samverkan är viktig: hur den gynnar individen, och ofta även medarbetare. Man skulle också kunna uttrycka det på ett annat sätt: När människor träffas och slår sina kloka huvuden ihop kan det uppstå magi. Denna "magi" får inte rinna ut i sanden bara för att projektet tar slut. Projektet har bidragit till att människor som vanligtvis inte träffar varandra har kunnat göra just detta. När projektet inte längre finns som katalysator, ställer det krav på organisationerna att planera för att människor ska kunna mötas och bygga relationer till varandra.

Avbrott och samverkan – en utblick

År 2024 är ett år då det kommer att hända mycket i omvärlden som har direkt bäring på situationen för personer som studerar på SFI. Dessa händelser kommer med största sannolikhet att påverka såväl läget kring avbrott från SFI, som förutsättningarna för samverkan kring SFI-studier.

Under våren 2024 remitterades en lagrådsremiss, som berör rätten till SFI-studier, till berörda myndigheter, organisationer, kommuner och andra intressenter. Förslaget innebär att rätten till SFI-studier tidsbegränsas till maximalt tre år, dock med viss möjlighet till

förlängning “om personen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl” (*Utkast till lagrådsremiss*, s. 31). Treårsgränsen ska enligt förslaget gälla för samtliga SFI-elever, oavsett studiebakgrund. Remisstiden går ut den 24 maj 2024, men om förslaget går igenom i sin nuvarande form, och tiden i SFI begränsas, ställer det än högre krav på SFI-elever att använda tiden i studier “effektivt” – utan exempelvis avbrott för praktik eller annan aktivitet – och krav ställs därigenom också på de verksamheter som tillsammans med individen ska upprätta planeringar och handlingsplaner.

Regeringen har vidare beslutat att ge Skolverket i uppdrag att ta fram nya kurser till SFI som ska ersätta dagens kurser (Regeringsbeslut U2024/01043). I korthet innebär uppdraget att Skolverket ska ta fram kurser som bättre svarar mot elevers utbildningsbakgrund och förutsättningar. Särskilda läs- och skrivinlärningskurser ska därutöver tas fram och yrkeskurser på grundläggande nivå ska också utarbetas. (Idag är yrkes-SFI-utbildningar en kombination av SFI och yrkeskurser på gymnasienivå.) Kurser som bättre svarar mot den enskildes förutsättningar kan verka i riktning mot att fler lyckas fullfölja sina studier – även om det förstås är oklart om så ska kunna ske inom tre års tid.

Under våren 2024, gav regeringen även i uppdrag till socialdepartementet att utreda en så kallad aktivitetsplikt för personer som uppbär försörjningsstöd (S2022/02323). “Aktivitetskravsreformen” innebär att individer som har ekonomiskt bistånd (med vissa undantag) ska vara skyldiga att delta i aktiviteter på heltid och att kommuner ska vara skyldiga att tillhandahålla sådana, samt följa upp att individen uppfyller plikten. Redan idag är försörjningsstödet enligt socialtjänstlagen villkorat till att individen står till arbetsmarknadens förfogande och deltar i aktiviteter som kan föra hen närmare arbetsmarknaden, men *kravet* på heltidsomfattning, samt kommunens skyldigheter kopplat till detta, är nytt. Eftersom SFI-studier i regel beräknas omfatta 50% kommer reformen, om den genomförs, med stor sannolikhet leda till att SFI-elever som uppbär försörjningsstöd i högre utsträckning kommer att studera SFI parallellt med annan aktivitet. Detta är heller inget nytt – det står sedan tidigare inskrivet i skollagen att SFI ska kunna kombineras med arbetsmarknadsinsatser, men reformen kan komma att ge ökat tryck på SFI att organisera sin verksamhet utifrån detta.

De föreslagna förändringarna ställer sammantaget höga krav på att det finns en fungerande samordning mellan olika verksamheters planeringar, och att de arbetsmarknadsinsatser som erbjuds också har ett tydligt språkutvecklande fokus, så att språkutvecklingen inte påverkas negativt. Förändringarna och reformerna är fortfarande i sin linda, och det är svårt att i dagsläget sia om vad effekterna av dem kommer att bli, om de genomförs. Det som går att konstatera är dock att samverkan kring SFI-studier, och förutsättningarna för andraspråkstalare att etablera sig på arbetsmarknaden, kommer att fortsätta att vara brännande frågor under åren som kommer, och det är troligt att behovet av dialog och samarbete såväl mellan statliga och kommunala aktörer, som inom kommuner, kommer att bli än mer aktuellt. Förhoppningsvis kan några av projektet *Utebliven etablerings insikter* och lärdomar komma till användning i detta.

Referenslista

- Gymnasie- och Vuxenutbildningsförvaltningen, Malmö Stad (2023): *Protokoll 2023-09-01*. Digital: <https://motenmedborgarportal.malmo.se/committees/gymnasie-och-vuxenutbildningsnamnden/mote-2023-09-01/protocol/protokoll-gvn-2023-09-01-pdf?downloadMode=open> Tillgänglig: 2024-05-10.
- Mächs, H. (2022). *Professionell samverkan kring Malmöbor i behov av SFI-studier: behov och utvecklingsområden*. Malmö: Malmö Stad.
- Lundkvist, P. (2022). *Avbrott inom Komvux Malmö sfi*. Malmö: Malmö Stad.
- Projektansökan (2021): [Ingen titel]. Digital: https://www.finsamimalmo.se/portals/finsam/xBlog/uploads/2021/6/8/Ans%C3%B6kan_1.pdf Tillgänglig: 2024-05-10.
- Skolverket (2024). *Studieavbrott och genomströmning i sfi*. Digital: <https://www.skolverket.se/getFile?file=12641> Tillgänglig: 2024-04-29.
- Socialdepartementet S2022/02323. *Uppdragsbeskrivning om aktivitetsplikt - deltagande i heltidsaktiviteter för rätt till försörjningsstöd*. Digital: <https://skr.se/download/18.16a4733718de4bf91e35bba5/1709547912111/02323-rk-beslut-216-utdrag-beslut-och-uppdragsbeskrivning-aktivitetsplikt-deltagande-i-heltidsaktiviteter.pdf> Tillgänglig: 2024-05-10.
- Regeringsbeslut U2024/01043. *Uppdrag att för kommunal vuxenutbildning ta fram kurser i utbildning i svenska för invandrare och yrkeskurser på grundläggande nivå*. Digital: <https://www.regeringen.se/contentassets/60c0479ab5cf4a62a4dfa4ae3faf3bb0/uppdrag-att-for-kommunal-vuxenutbildning-ta-fram-kurser-i-utbildning-i-svenska-for-invandrare-och-yrkeskurser-pa-grundlaggande-niva/> Tillgänglig: 2024-04-29.
- Utkast till lagrådsremiss. *Skärpta krav i sfi*. Digital: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2024/02/utkast-till-lagratsremiss-skarpta-krav-i-sfi/> Tillgänglig: 2024-05-02.

